

Verksamhetsplan

Folkhälsa och social hållbarhet i Stenungsund

2020

*Stenungsunds kommuns och Västra hälso- och sjukvårdsnämndens
gemensamma folkhälsoarbete*

Typ av dokument	Beslutat av	Beslutsdatum	Dnr 2019/759
Plan	Kommunstyrelsen		
Dokumentägare	Giltighetstid		Reviderad
Sektor stödfunktioner			

Inledning

Folkhälsa och socialt hållbar utveckling

Hälsan kan beskrivas i flera dimensioner, fysiskt, psykiskt, social och existentiell hälsa. Att arbeta med folkhälsa är att skapa förutsättningar för god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Hälsa är inte bara en fråga för individen och hälso- och sjukvården, utan för hela samhället.

Det övergripande målet med arbetet inom folkhälsa och social hållbarhet är att förbättra hälsan för befolkningen inom kommunen. Det är många faktorer som påverkar hälsan på gruppnivå. Det handlar om livsvillkor, boende, utbildning och arbete. Det handlar också om levnadsvanor som exempelvis kost, alkohol, rökning och motion. Det är särskilt viktigt att utjämna skillnader i hälsa och ge människor större möjlighet att kunna påverka sina liv och känna sig delaktiga. Folkhälsoarbetet är en av många pusselbitar i arbetet för en social hållbar utveckling. Mindre skillnader i både hälsa och livsvillkor är centrala delar i en långsiktig hållbar utveckling. Ett socialt hållbart samhälle innebär att mänskliga rättigheter respekteras och inga grupper diskrimineras eller missgynnas.

Folkhälsoarbetet är inriktat på hälsans bestämningsfaktorer det vill säga de livsvillkor, miljöer, produkter och levnadsvanor som påverkar hälsan. Folkhälsoarbetet innebär systematiska insatser för att förbättra människors livsvillkor och uppnå god och jämlikt fördelad hälsa.

Att arbeta med folkhälsa innebär att utgå från forskning och befolkningens behov. Behoven framkommer i undersökningar samt med information från de verksamheter som verkar inom kommunens gränser. Framgångsrikt folkhälsoarbete kräver därför engagemang och samverkan mellan många parter och över organisationsgränser.

Utifrån ett hållbarhetsperspektiv är det viktigt att se till vilka faktorer som skapar hälsa och att fortsätta utveckla dessa för att bibehålla och utveckla det som redan är bra. Samtidigt finns det utmaningar, nya områden som behöver utvecklas.

Vägledande dokument

Folkhälsoarbetet grundas i det nationella folkhälsomålet: *”Att skapa samhällseliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation”* och dess åtta delmål.

De nya folkhälsomålen belyser livsområden som är av betydelse för alla oavsett kön, könsidentitet, könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion, funktionsförmåga, sexuell läggning, bostadsort, ålder eller socioekonomisk position. Det som skiljer olika grupper åt är vilket stöd och hjälp som kan krävas för att uppnå likvärdiga villkor och därmed i förlängningen mer jämlika utfall. Levnadsvanorna har betydelse för att kunna utvecklas till sin fulla potential inom de olika

livsområdena samtidigt som sociala förutsättningar inom varje livsområde påverkar levnadsvanorna. Möjligheten till kontroll, inflytande och delaktighet är också central för att utveckla en god hälsa.

Riktningen för utvecklingen i Västra Götaland slås fast i *Västra Götaland 2020, VG budget 2020 och HSNV mål och inriktningsdokument 2020*. Folkhälsorådets prioriteringar är vägledande i det konkreta och vardagliga arbetet för folkhälsa och social hållbarhet. Ett arbete som också bidrar till att förverkliga Vision Stenungsund 2035.

Till Vision Stenungsund 2035 finns två avgörande inriktningar:

Attraktivt och välkomnande samt Ekonomisk, ekologisk och **socialt hållbar** utveckling

”Stenungsund är ett tryggt, inkluderande och stabilt samhälle där invånarnas behov tillgodoses, oavsett kön och inkomst. En socialt hållbar utveckling främjas av det livslånga lärandet, en trygg uppväxt, ökat arbetsdeltagande, att du får åldras med livskvalitet samt att du har goda levnadsvanor. Vi har livet i fokus i Stenungsund! Invånarna i kommunen har en god hälsa fysiskt, psykiskt och socialt. Genom demokrati och delaktighet ges möjlighet för Stenungsundsborna att skapa förutsättningar för ett gott liv.” (ur Vision Stenungsund 2035)

SKL, Sveriges kommuner och landsting, samordnar och stödjer fortsatt utveckling och lärande kring frågorna inom ramen för Mötesplats social hållbarhet i samverkan med Folkhälsomyndigheten.

Internationellt gäller WHO:s Hälsa 2020 samt FN:s globala hållbarhetsmål och Agenda 2030 som vägledande dokument.

Organisering och långsiktig planering

För att kunna genomföra ett väl fungerande arbete är det viktigt att grundläggande förutsättningar finns såsom ledning, samordning, analys och utvärdering samt tydliga styrdokument och planer. Arbetet ska bygga på nulägesanalys och regelbundna kartläggningar så att insatserna vilar på verkliga och förändringsmöjliga behov. Kontinuerlig kunskapsinhämtning och bred delaktighet och förankring är andra viktiga förutsättningar.

[Program social hållbarhet 2030 \(Stenungsunds kommun diariet 2018/112\)](#)

Som stöd för arbetet har ett program för social hållbarhet 2030 tagits fram på uppdrag från politiken. Programmet antogs i Kommunfullmäktige 20180625. Programmet ligger till grund för verksamhetsplan folkhälsa och social hållbarhet 2020.

För att sträva mot ett socialt hållbart Stenungsund 2030, presenteras förslag på insatser i följande fyra prioriterade områden, *barn och ungas uppväxtvillkor, socioekonomiska förutsättningar, hälsofrämjande och hållbara livsmiljöer* samt *hälsa och levnadsvanor*. Utgångspunkt för de prioriterade områdena är i Stenungsunds vision 2035 med dess två avgörande inriktningar. Områdena är också valda utifrån tidigare forskning samt erfarenheter från tidigare kommissioner och kommuners arbeten. Vidare har arbetet utgått från indelning från Folkhälsomyndigheten, Västra Götalandsregionen, Kommissionen för jämlik hälsa, SKL samt FN:s globala hållbarhetsmål, Agenda 2030.

Samverkansavtal

Folkhälsoarbetet i Stenungsunds kommun utgår från ett avtal om samverkan mellan kommunen och Västra Hälso- och sjukvårdsnämnden. Avtalet reglerar samverkan i folkhälsoråd, gemensam finansiering av en strategisk tjänst samt verksamhetsbudget. Ett nytt avtal är tecknat för perioden 2017–2020. Avtalet betonar kopplingen mellan folkhälsoarbete och socialt hållbar utveckling. Vidare framhåller avtalet att barn och ungas behov och rättigheter särskilt skall beaktas.

Folkhälsoråd

Rådets uppgift är att bedriva arbetet så att ett folkhälsoinriktat synsätt blir en del av de ingående parternas ordinarie verksamhet. Arbetet med folkhälsa och social hållbarhet ska bedrivas strategiskt och innehålla systematiska och målinriktade insatser för att förbättra befolkningens levnadsvillkor och hälsa samt utjämna skillnader i hälsa. Arbetet ska omfatta hälsofrämjande och förebyggande samt generella och riktade insatser. Ett arbete som skall bygga på långsiktighet och som ska utgå från befolkningens behov.

I Folkhälsorådet (FHR) ingår förtroendevalda från kommunen och Västra hälso- och sjukvårdsnämnden. Rådets uppgift är att verka utifrån ett befolkningsperspektiv och verka för att förbättra hälsan för befolkningen inom kommunen. Rådet ska identifiera behov och prioritera utifrån dessa.

Folkhälsoplanerare

Till folkhälsorådet finns en folkhälsoplanerare anställd på 100 %. Tjänsten har en central och strategisk placering i kommunens förvaltning.

I uppdraget ingår bland annat att verka för att arbetet med folkhälsa och social hållbarhet bedrivs strategiskt och i samverkan med andra, med ledning av regionala och kommunala styrdokument. Det ingår även för folkhälsoplaneraren att under verksamhetsperioden hålla sig uppdaterad med aktuella händelser i samhället och att vara flexibel. Omvärldsbevakning, samverkan och kompetensutveckling är en viktig del. Folkhälsoplaneraren utgör en resurs för sektorerna i arbetet med att identifiera utvecklingsområden i syfte att bidra till att folkhälsan bibehålls och stärks i kommunen.

Ledningsgrupp folkhälsa och social hållbarhet

Folkhälsoplaneraren har en regelbunden dialog med sektorledning genom möten i ledningsgrupp folkhälsa och social hållbarhet. Gruppen har beslutande och vägledande funktion om hur arbetet skall genomföras och träffas 4 ggr/år.

Nästa steg för jämlik hälsa och social hållbarhet i Stenungsund

För att andelen Stenungsundsbor som upplever god hälsa ska öka, behöver de grupper med sämst hälsa och sämst förutsättningar för hälsa uppmärksammas särskilt. Insatser som görs ska ske på ett sätt som bidrar till likvärdiga förutsättningar. Insatser bör erbjudas generellt,

men kan behöva erbjudas på olika platser, se olika ut och ges i olika stor dos för att nå fram till olika grupper. På så sätt bidrar arbetet till jämlikhet i hälsa.

Utmaningar och hälsa i Sverige

Folkhälsomyndighetens årliga rapport (Folkhälsans utveckling – årsrapport 2019) visar att vissa skillnader mellan olika grupper ökar över tid. Detta gäller bland annat återstående medellivslängd, som ökar mellan grupper med för- respektive eftergymnasial utbildningsnivå. Skillnaderna ökar också när det gäller andel elever som har behörighet till gymnasiet beroende på föräldrars utbildningsnivå, vilket riskerar att öka ojämlikheten i hälsa i framtiden.

Hälsa och livsvillkor i Stenungsund

I Stenungsund är utbildningsnivån hög och arbetslösheten relativt låg. Många har goda levnadsvanor. De flesta Stenungsundsbor har därmed generellt sett god hälsa och goda livsvillkor.

De flesta ungdomar mår bra, trivs med livet och har framtidstro men värt att notera är;

- Bara var tredje åk8-tjej uppger att de alltid är trygga i skolan (och varannan kille)
- Ungefär varannan ungdom uppger att de vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen – men politikerförtroendet är svagt.
- Ungefär var tredje åk8-elev och var fjärde gy2-ungdom uppger att de under det senaste halvåret blivit utsatta för brott eller hot om brott
- Nära 70 procent av tjejerna i båda åldersgrupper uppger att de minst flera gånger i veckan haft besvär med huvudvärk, magont, stress, nedstämdhet och/eller sömnproblem (för killarna gäller cirka 35 procent i åk8, cirka 45 procent i gy2)

(Ur: LUPP Stenungsund 2017)

Områden som särskilt skall uppmärksammas hos befolkningen i Stenungsund är:

- Uppmärksamma den höga andelen stillasittande.
- Fler (unga) kvinnor än män upplever psykisk ohälsa.
- Mer än hälften (62%) av äldre kvinnor med hemtjänst besväras av ensamhet.
- Hälsan hos många nyanlända kan påverkas av traumatiska upplevelser, men också av den första tiden i det nya landet där lång väntan, sysslöshet och känsla av utanförskap bidrar till ohälsa. En utmaning är att stödja nyanlända familjer att kunna stärka och bibehålla sin hälsa.

Aktiviteter inom folkhälsobudgeten 2020

På följande sidor visas de aktiviteter som pågår samt planeras inom ramen för folkhälsobudgeten under 2020. Handlingsplanens prioriterade områden utgår från Program

social hållbarhet 2030 som är antaget av kommunfullmäktige 2018-06-25. De prioriterade områdena är barn och ungas uppväxtvillkor, socioekonomiska förutsättningar, hälsofrämjande och hållbara livsmiljöer samt hälsa och levnadsvanor.

Några insatser i planen samfinansieras med andra aktörer och några insatser som listas finansieras med externa medel, men presenteras eftersom de bidrar till helheten. De insatser som görs inom folkhälsobudgeten bidrar till samordning, kunskapsspridning samt till att initiera nya arbetssätt och följa upp.

1. Barn och ungas uppväxtvillkor

Det övergripande målet för samverkan kring barn och unga är att de ska lyckas i skolan, som är en förutsättning för god och jämlik hälsa. Skolan är den arena som tillsammans med gott föräldraskap är de friskfaktorer som bidrar mest till barns utveckling och känsla av sammanhang. För att minimera utanförskapet bör insatser ske tidigt och samordnat.

Öka barns möjlighet att klara skolgången/fullföljda studier:

- Kartläggning av och bygga gemensam plattform för det hälsofrämjande och förebyggande arbetet inom grundskola via elevhälsan.
- Föräldraskapsstöd: inspirationskvällar och träffar samt kurser för föräldrar med barn i olika åldrar. Samverkan med till exempel studieförbund.
- Trygghet ger studiero: arbeta vidare med MVP (mentorer i våldsprevention) i grundskola och gymnasium. (externa medel)
- Genomföra en ny LUPP ungdomsenkät via GR 2020.

ANDT(S) förebyggande arbete:

Barn och ungdomstiden ska vara fri från tobak, alkohol och andra droger samt spel om pengar skall förebyggas.

- Med hjälp av CAN (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning) göra en kartläggning av ANDT-situation och det förebyggande arbetet i kommunen. Med kartläggningarna som bas sker en dialog med faktabaserad rådgivning och rekommendationer baserade på kunskap.
- Följa resultatet av CAN:s (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning) resultat genomförd drogvaneundersökning som presenteras i oktober 2019 för att prioritera åtgärder.

2. Socioekonomiska förutsättningar

- Jämlik hälsa – kartlägga för att få en bild av vart skillnaderna finns; kön, ålder, geografiskt och utbildningsnivå etc för att prioritera rätt insatser och minska segregation.
- UVAS (unga som varken arbetar eller studerar) - Syftet är att effektivt och samordnat hjälpa unga till studier eller arbete. (Mucf – myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor). Stärka samverkan mellan socialtjänst, vuxenutbildning, gymnasium och arbetsmarknadsenheten. Uppstart nov 2019 med workshop.
- Kulturtolkar växlar upp – främja integration och skapa mötesplatser för nyanlända i syfte att möjliggöra inträde till arbetslivet. Ett projekt i samverkan med Tjörns kommun samt till viss del Orust kommun. (externa medel)

3. Hälsöfrämjande och hållbara livsmiljöer

- Friluftsliv – tydliggöra och sprida information om kommunens friluftsliv.
- HIU (Hasselbacken i utveckling) fortsätta det gemensamma arbetet ur ett folkhälso- och social hållbarhetsperspektiv i bostadsområdet Hasselbacken.

4. Hälsa och levnadsvanor

Främja Psykisk hälsa

- Stötta skolornas arbete till elever som syftar till att minska stress och öka psykisk hälsa.
- Tjejjouren – kommunen har ett två-årigt avtal med Tjejjouren Väst (2019-2020)
- Mötesplatser där äldre kan knyta nya kontakter kan utgöra en stödjande miljö för äldres sociala deltagande och därmed stärka den psykiska hälsan. (ex Seniordagen)
- Fortsätta arbetet ”Ofrivillig ensamhet” i samverkan med pensionärsorganisationerna SPF och PRO och studieförbunden ABF, Studieförbundet vuxenskolan samt kommunens vård och omsorg och anhörigstöd.

Minska stillasittandet och mer rörelse i vardagen

- Via samverkansavtal med samordningsförbundet Älv och Kust fortsätta arbetet med Fysisk aktivitet och FaR (fysisk aktivitet på recept) och AKTIV (stöd att komma igång med träning)

- Hela Stenungsund i rörelse – samverkan mellan hälso- och sjukvården, föreningslivet, motionsanläggningar och friluftslivet i syfte att stimulera till fysisk aktivitet och minska stillasittandet.
- I samverkan med SISU se över möjligheten att starta upp Senior sport school.
- Följa och sprida VGR:s ”Strategi för att öka fysisk aktivitet för barn och unga”

Uppföljning

Planens med dess aktiviteter följs upp och redovisas på ledningsgrupp folkhälsa och social hållbarhet samt på folkhälsorådets möten 4 ggr/år.

Budget 2020

Folkhälsoarbetet finansieras av kommunen och hälso- och sjukvårdsnämnden med lika delar. Inför 2020 bidrar parterna med vardera 600 tkr.

Strategiskt arbete och samordning

Folkhälsoplanerare 100 %	720 000 kr
Omkostnader (adm kostnader, hyra, it, komputv)	90 000 kr

Verksamhet

Barn och ungas uppväxtvillkor	210 000 kr
Socioekonomiska förutsättningar	20 000 kr
Hälsofrämjande och hållbara livsmiljöer	0 kr
Hälsa och levnadsvanor	160 000 kr

Summa

1 200 000 kr